

BECSÜSTŐ: KNEZT SURDIT

BECSÜSTÉS IDEJE:

TART.: A VARSÓI SOMOGYI NÉPRŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁS

VEZETŐJE

---

3 lap

FŐMUNKÁSNYI MUTATÓ: KAPOSVÁR

SZAKMUTATÓ:

XXIX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LEKTÓRUM'S

ATTENCIÓN A NA-215/85-ös TÉTELE ALÓL.

Somogy megye népe a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum tárgyival köszönti Varsó közönségét.

As anyagválasztásban az a cél vezette a rendezőket, hogy gyűjteményük legszebb darabjai közül válogassanak, de ne csak a díszes, ünnepi darabokat, hanem a paraszti élet egykori hétköznapijait idéző eszközöket is bemutatják. Így a díszes pástorfafaragások mellett a kissé egyszerűbb konyhaeszközöket, a parádés ünnepi viseletek mellett az egykori ruházatot a maga primitívességében tükröző rongybabákat is kiállították. Bár a megye lakosságának többsége mindig is magyar volt, a sajátos vonásokat hordozó nemzetiségek népművészetét is képviseli néhány darab: a horvát kűszégeket /szőttesek, női fejdíszek, viseletek/ vendéket /ácsolt láda/, németeket /kislányruha, festett polc/. Művészeti fényképek és archív felvételek egészítik ki egy-egy téma /szobaberendezés, építkezés, temetkezés, viselet/ anyagát.

A fehér hímzések Dél-dunántul egészére jellemzőek voltak. Fehér, hársilag szőtt len- vagy kendervászonra hímzték a paraszti asszonyok főként lapos- és lukvarrással, de bonyolultabb ültésekkel is. Elsősorban női és férfi ingek ujján, kötényesíleken, ingmelleken hangsúlyozták vele a ruhadarabok szerkezeti elemeit. A somogyi hímzéseken a mértaniastól a szabedrajsu mintákinéig mindenféle leveles, virágos motívumelrendezés előfordul.

A piros keresztiszemések ugyancsak kedveltek voltak - az emlékezettel elérhető időben - főképp fiatal lányok, asszonyok és legények ingein, de egyéb textiliákon is. Reneszánsz és még régebbi motívumai magyaroknál és németeknél egyaránt kedveltek - különösen a Külső - Somogy vidékén.

A gyermekviseletek közül a nagymartoni kislány szoknyája látható vállkendővel. E vidéken 3-6 éves kor között kapta meg a fiú első gatyáját, addig egybe-szoknyában járt. A német gyermekruházatok többségén a polgárosodás, jómód tükröződik, csipkéket, fodrokat szívesen alkalmaztak. A horvát kislányok lakócsa környékén 3-4 éves koruk után kapták meg a felnőttkével azonos szerkezetű ruházatkát, addig egyberuhát viseltek bő ujjut, és a kötényt ennél is a mell alatt kötötték meg.

A gyermekjátékok Magyarországon is, mint mindenütt a földön - részben a felnőttek munkaeszközeit, butorát, edényeit stb. utánzóak, részben szórakozási tárgyait /hangszerek/, de voltak sajátos csak a játékos céljait szolgáló darabjaik /pl. püszgettyű./

Szöttegek:

Somogyban mindenütt maguk termelték és az asszonyok készítettek el a szövéshez szükséges kenderfonalat, egyes vidékeken lent. is. Hivatásos takácsmesterek szöttek a ruházat, ágynemű, tisztálkodás számára a vásznat, de Dny-Somogyban /Zselic, Belső-Somogy/ a parasztaskasszonyok is szöttek. Magyaroknál a viseletdarabokat nem díszítette szöttek csak, csak kézi hímzés, annál inkább hímések voltak az abroszok, díszvánkosok, törülközők, szakasztóruhák. A szöttek színe leginkább vörös vagy bordó.

A halottas textiliek díszének színe a halott korát tükrözte, fiatal esetén piros, bordó, középkorunál bordó-fekete vagy sárga vagy kék, idősnél /kb. 60 felett/ fehér hímés volt: a halottas lepédő, a tükröt letakaró ruha, a díszabrosz és dísztörülköző. Horvát községekben szöttek voltak a viseleten /ingujj, szoknya eleje/ és más textiliekon is. Máluk nemcsak a halotti, de mindennapi textildarabjaik színe is tükrözte tulajdonosa korát pirostól, piros-fekete, fekete-fehéren át a tisztán fehér díszes példányokig.

A horvát asszonyok fejlődése a pocelica hímzéssel, vert csipkével, legutóbb gyári hímzésű csikokkal volt díszített. kb. 1950-ig jártak ilyen fejlődésben és viseletben.

A magyar parasztaskasszonyok fejlődése, kontyai között igen sokfélét találunk, melyek részben sepkából, részben megkötött kendőből alakultak. Egyes vidékeken az első világháború körül hagyták el /pl. Csurgónagymarton/ a konty viselését, másutt még ezután díszesedett, formálódott /Attala, Törökkoppány/ még szebbé.

A pásztorfaragások talán a leghíresebbek a megye népművészetében. Vésott technikával a XVIII. sz. végén XIX. sz. elején dolgoztak a pásztorok. A XIX. sz. első felében a színes spanyolviasszal túltűt u. n. spanyolosított technikájú délnémet faragások egész stílust képviseltek. Hasonlóan jelentősek ebből az időből a karcolt díszű darabok. Sok motívumuk a pásztoréletből, a legeltetés körülményeiből adódott, de vannak betyárjelenetek, vallási eredetű

tű minták és természetesen madarak és virágkompozíciók. A pástozók főként saját eszközeiket /bot, oster, ivópohár, sótartó, pipa/díszítették és értettek mind a fa, a szaru, a kobak és a bőrtárgyak készítéséhez, díszítéséhez.

A konyhaberendezési tárgyak és a butorok képviselik az egyszerűbb fafaragásokat; a kovácsmunkákat, rozsszalmából fent darabokat is láthatunk közöttük.

A fejfék a legősibb fafaragási technikát és díszítési módot őrzik, csak a reformátusok készítették fejfa formájú sírjelet halottaiknak.

A vielőtek közül negymartoni asszonyt mutatunk be téli ünnepi ruházatban kb 1920 előtti időből, szentai fiatal menyecskét 1920-30-ból, szentai fiatal pástort a XIX. sz. végéről és lakócsai horvát asszonyt 1930-40 körüli időből.

A paraszti használatra dolgozó kismesterek közül külön részben látható a nézesbábes és gyertyaöntő mesterek néhány szorszáma. Ezek a mesterek főképp bucsukon árulták térszaféléiket, gyertyáikat, ezenkívül halottak-napja táján, karácsony és húsvét előtt fogyott el a legtöbb árujuk.

A buzsáki rátótesek és hímzések már a népi iparművészet körébe sorolandók. 1905-6 óta készítik ezeket a buzsáki paraszta-asszonyok. Ezek a varrácsok, ha őriznek is helyenként keveset a régi saját használatra szánt paraszthímzések ültéselőneiből, mintaelrendezéséből, lényeges vonásaikban különböznek ettől. Rátóteket csak a XX. század elejétől ismerik, de ezek ma is díszítik konyhájuk, szobájuk, ablakfüggönyeit, abrossait, díszpárnáit.

A somogyi népművészetre leginkább az jellemző, hogy olyan tárgyak képviselik, melyeket használtak, s így bennük a hasznosság és szépség harmóniája valósult meg.

Somogy megye népe a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum tárgyival köszönti Varsó köszönetét.

Az anyagválasztásban az a cél vezette a rendezőket, hogy gyűjteményük legeszebb darabjai közül válogassanak, de ne csak a díszes, ünnepi darabokat, hanem a paraszti élet egykori hétköznapijait idős eszközöket is bemutatassák. Így a díszes pásstorfaragások mellett a kisebb egyszerűbb konyhaeszközöket, a parádés ünnepi viseletek mellett az egykori ruházatot a maga primitivegében tükröző rongybabákat is kiállították. Bár a megye lakosságának többsége mindig is magyar volt, a sajátos vonásokat hordozó nemzetiségek népművészetét is képviseli néhány darab: a horvát községeket /szóttesek, női fejdíszek, viseletek/ vendéket /ácsolt láda/, németeket /kislánya ruha, festett polc/. Művészeti fényképek és archív felvételek egészítik ki egy-egy téma /szobaberendezés, építkezés, temetkezés, viselet/ anyagát.

A fehér hímzések Délutánról egészenre jellemzőek voltak. Fehér, házilag szőtt len- vagy kendervászra hímzték a paraszti asszonyok főként lapos- és lukvarrással, de bonyolultabb öltésekkel is. Elsősorban női és férfi ingek ujján, kötényszéleken, ingmelleken hangsúlyozták vele a ruhadarabok szerkezeti elemeit. A somogyi hímzéseken a mértaniastól a szabályos mintakincsig mindenféle leveles, virágos motívumelrendezés előfordul.

A piros keresztiszeműk ugyancsak kedveltek voltak - az emlékezettel elérhető időben - főképp fiatal lányok, asszonyok és legények ingein, de egyéb textiliákon is. Reneszánsz és még régebbi motívumai magyaroknál és németeknél egyaránt kedveltek - különösen a Külső - Somogy vidékén.

A gyermekviseletek közül a nagymartoni kislány szoknyája látható vállkendővel. E vidéken 3-6 éves kor között kapta meg a fiú első gatyáját, addig egybe-szoknyában járt. A német gyermekruhák többségén a polgárosodás, jómód tükröződik, csipkéket, fodrokat szívesen alkalmaztak. A horvát kislányok lakócsa környékén 3-4 éves koruk után kapták meg a felnőttekével azonos szerkezetű ruhácskát, addig egyberuhát viseltek bő ujjú, és a kötényt ennél is a mell alatt kötötték meg.

A Gyermekjátékok Magyarországon is, mint mindenütt a földön - részben a felnőttek munkaeszközeit, buterát, edényeit stb. utánzótták, részben szórakozási tárgyait /hangszerek/, de voltak sajátos csak a játékos céljait szolgáló darabjaik /pl. pürgettyű./

Szöttegek:

Somogyban mindenütt maguk termelték és az asszonyok készítettek el a szövéshez szükséges kenderfonalat, egyes vidékeken lent is. Hivatásos takácsmesterek szöttek a ruházat, ágynemű, tisztálkodás eszéjára a vásznat, de Dny-Somogyban /Zselic, Beles-Somogy/ a parasztasszonyok is szöttek. Magyaroknál a viseletdarabokat nem díszítette szöttek csik, csak kézi hímzés, annál inkább hímések voltak az abroszok, díszvánkosok, törülközők, eszaktóruháék. A szöttek színe leginkább vörös vagy bordó.

A halottas textiliek díszének színe a halott korát tükrözte, fiatal esetén piros, bordó, középkorunál bordó-fekete vagy sárga vagy kék, idősnél /kb. 60 felett/ fehér hímés volt: a halottas lepedő, a tükröt letakaró ruha, a díszabrosz és dísztörülköző. Horvát községekben szöttek díszek voltak a viseleten /ingujj, szoknya eleje/ és más textiliekön is. Nélkük nemcsak a halotti, de mindennapi textilidrabjaik színe is tükrözte tulajdonosa korát pirostól, piros-fekete, fekete-fehéren át a tisztán fehér díszes példányokig.

A horvát asszonyok fejdíszek a pocelica híméssel, vert csipkével, legutóbb gyári híméssel csikkokkal volt díszített, kb. 1950-ig jártak ilyen fejdíszben és viseletben.

A magyar parasztasszonyok fejdíszek, kontyái között igen sokfélét találunk, melyek részben sepkából, részben megkötött kendőből alakultak. Egyes vidékeken az első világháború körül hagyták el /pl. Csurgónagymarton/ a konty viselését, másutt még ezután díszesedett, formálódott /Attala, Törökkoppány/ még szebbé.

A pásztorfiaragások talán a leghíresebbek a megye népművészetében. Végzett technikával a XVIII. sz. végén XIX. sz. elején dolgoztak a pásztorsok. A XIX. sz. első felében a színes spanyolviasszal töltött u. n. spanyolozott technikájú déldanántuli faragások egész stílust képviseltek. Hasonlóan jelentősek ebből az időből a karcolt díszű darabok. Sok motívumuk a pásztoréletből, a legeltetés körülményeiből adódott, de vannak betyárjelenetek, vallási eredetű